

% Hiekanjyvät

SUOMEN ATTACIN JÄSENLEHTI

1/2023

KANSAINVÄLINEN ATTAC 25 VUOTTA

Kansalaisjärjestö Attac on jo 25 vuoden ajan toiminut vaihtoehtoista globalisaatiota ajavana liikkeenä.

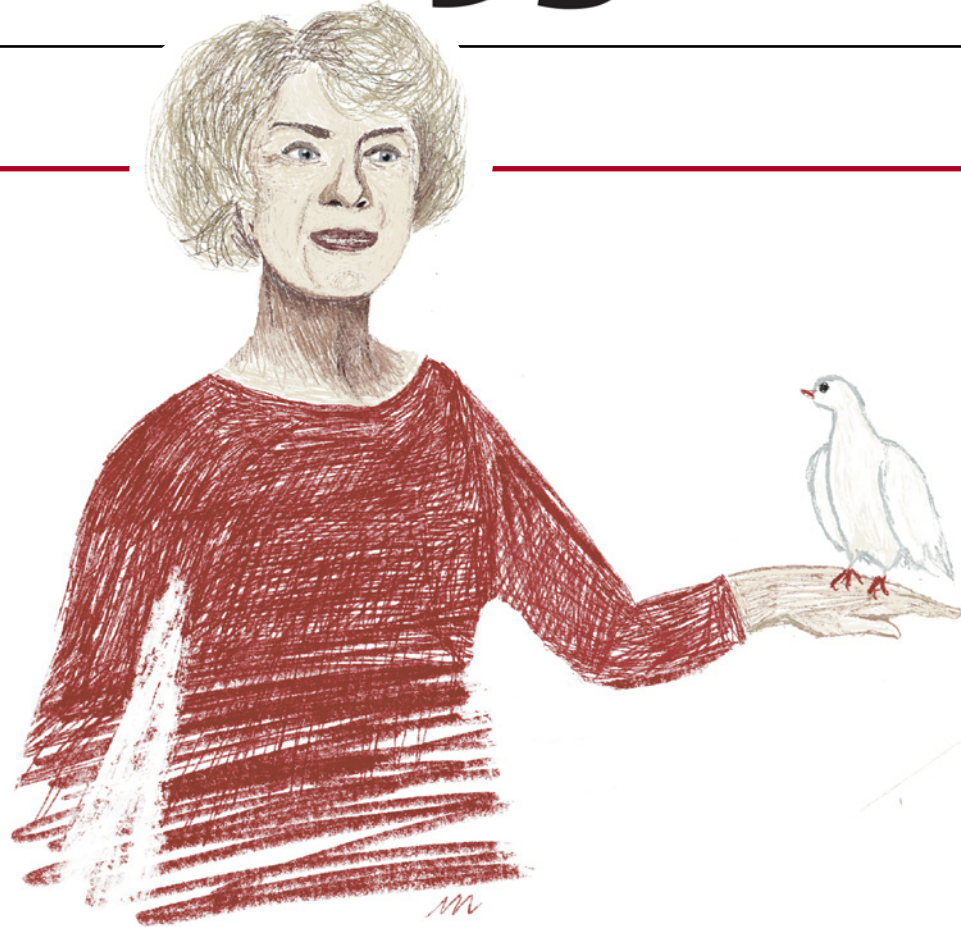
Attac perustettiin Ranskassa kesäkuussa 1998. Perustamisensa jälkeen Attacista on tullut merkittävä tekijä vaihtoehtoliikkeiden joukossa ja se toimii yli 30 maassa. Järjestön kansainvälisen toiminnan strategia on edelleen ajankohtainen uusien haasteiden edessä: muukalaisvihan lisääntyminen, eriarvoisuuden kasvu, terrorismi ja sodat, jotka kaikki ovat hyökkäyksiä perusoikeuksia ja demokratiaa vastaan. Attac on ollut järjestäjänä ja osallistujana maailman sosiaalifoorumeissa, Euroopan kesäliopistoissa, sodanvastaisissa mielenosoituksissa ja muissa vastaavissa vaihtoehtoliikkeiden tärkeissä tapahtumissa tavoitteenaan puolustaa ihmiskunnan yhteistä hyvää eli rauhaa, maapalloa ja sen ilmastoa.

Attac on ollut eturintamassa kamppailussa globaalia kapitalismia vastaan. Tärkeä hanke on alusta alkaen ollut rahoitusmarkkinoiden verotukseen tähtäävä finanssitransaktiovero, joka on yleisesti tunnustettu tarpeelliseksi mutta ei vielä otettu käyttöön kuten ei myöskään voimakkaampi rahoitusmarkkinoiden sääntely johtuen finanssialan lobbauksen valtavasta voimasta. Monikansallisia suuryrityksiä suosivien vapaakauppasopimusten vastustaminen on ollut merkittävää: ”Stop Tafta”-kampanjalla vaikutettiin EU:n ja Yhdysvaltain vapaakauppasopimuksen kaatumiseen. EU:n komissio on kuitenkin edelleen neuvottelemassa mm. EU-Mercosur – sopimuksesta, joten kamppailu jatkuu.

Attacin toimintaperiaatteisiin kuuluu asiantuntijana toimiminen ja suuren yleisen kouluttaminen esimerkiksi julkaisutoiminnan kautta sekä toisaalta kansalaisaktivismi. Veronkiertoa vastaan kamppaillessaan Ranskan Attac on ”vallannut” pankkikonttoreita ja Applen kauppaja. Jälkimmäisessä tapauksessa Attac haastettiin oikeuteen vuonna 2018, mutta lopulta oikeus katsoi toiminnan olleen yleisen edun mukaista ja Apple joutui maksamaan kaikki oikeudenkäyntikulut.

Attacin paikallisyhdistykset ja jäsenet ovat sen suuria voimavaroja, kuten myös yhteistyö muiden kansalaisjärjestöjen, ammattiliittojen ja median kanssa.

Ranskan Attacin tiedotteesta muokannut
Lauri Jaakkola

VAIHTOEHTOINEN GLOBALISAATIO ON AJANKOHTAISEMPI KUIN KOSKAAN

**Kirjailija, Ranskan Attacin
kunniapuheenjohtaja
Susan George muistelee
Ranskan Attacin historiaa**

Miten Attac perustettiin?

Joulukuussa 1997 Ignacio Ramonet kehotti Le Monde diplomatique-lehden pääkirjoituksessaan ”rahoitusmarkkinoiden riisumista aseista”. Tällöin Aasiaa ravisteli vakava rahoituskriisi. Tuo kehoitus sai merkittävää vastakaikua ja johti Attacin perustamiseen. Bernard Cassen pyysi minua tulemaan yhdeksi perustajista. Ensimmäisessä kokouksessa pöydän ympärillä oli monenlaisia henkilöitä, ammattiliitoista, järjestöistä, vasemmistolehdistä...

Millainen rooli Attacilla oli?

Monet voimat olivat jo mobilisoituneet uusliberalistisen globalisaation tuhotyötä vastustamaan. Attacin ansiosta nuo voimat voitiin yhdistää yhden lipun alle. Periaatteena oli nostaa esiin julkiseen keskusteluun vaihtoehtoisia mutta käytännöllisiä ehdotuksia, jotka perustuiivat korkeaan asiantuntemukseen ja asioiden hallintaan. Tämä oli lähtökohta finanssitransaktioverolle, johon Attac aluksi keskittyi. Kyse oli myös sanaston kehittämisestä, omien sanojemme kehittämisestä, sellaisten mielikuvia kehittävien sanojen kuten *altermondialisme* (vaihtoehtoinen globalisaatio), jolla oli merkittävä vaikuttavuus.

Onko altermondialisme (vaihtoehtoinen globalisaatio) edelleen ajankohtainen termi?

Uskon näin. Tämän liikkeen alkuna oli halu organisoida maailmanlaajuinen vas-

tarinta monikansallisten yritysten vallalle. Ne haluavat hallita ja pakottaa valtiot totelemaan niitä. Poliittinen ja geopoliittinen tilanne on toki muuttunut. Uusliberalismin vahvistuminen on vastuussa Brexitistä, Trumpista ja monien Euroopan maiden politiikan vahingollisista kehityskuluista. Monikansalliset yritykset sopeutuvat kuitenkin tähän uuteen tilanteeseen. Globalisaatiokriittinen kamppailu on siis vielä entistäkin ajankohtaisempaa, vaikkakin itse halusin antaa vastuun muille muutama vuosi sitten.

Onko jokin voitto, joka merkitsi sinulle erityisen paljon?

Ajattelen toimintaa, joka tapahtui hieinan ennen Attacin perustamista. Vuonna 1997 onnistuimme yhdessä l'Observatoire de la mondialisation-järjestön kanssa saamaan haltuumme monenkeskisen investointisopimuksen (MAI) tekstin. Tuo sopimus, joka neuvoteltiin Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ja Maailman kauppajärjestön WTO:n ohjauksessa, pyrki antamaan monikansallisille yrityksille oikeuden haastaa hallitukset yksityisten välimiestuomioistuinten tuomiovallan eteen. Sopimusteksti oli merkittävä uhka terveys-, ympäristö-, koulutus- ja kehityspolitiikalle.

Sopimustekstien perusteellinen analyysi johti kansalliseen ja kansainväliseen kampanjaan, johon osallistuivat yhdistykset, kansanedustajat, ammattiliitot, elokuvamaailma... MAI-neuvotteluja oli käyty salassa ja käytimme iskulausetta ”Dracula ei pidä valosta”, jonka keksi pohjois-amerikkalaisen Public Citizen-kansalaisjärjestön Lori Wallach. Lopulta Ranska vetäytyi

neuvotteluista ja MAI-projekti hylättiin. Tuo kansalaistoiminta laitoi liikkeelle ne voimat, jotka johtivat Attacin perustamiseen.

Entä sen jälkeen?

Muita voitokkaita kampanjoita seurasi, kuten Yleinen sopimus palvelujen kaupasta GATS-in ja Euroopan perustuslakiosopimuksen vastaiset kampanjat vuonna 2005. Kampanja oli loistava ja muistan että saimme 5000 ihmistä koolle Toulousen kongressisaliin ja toiset 5000 oli salin ulkopuolella! Mutta vastustajamme ovat sitkeitä. Olemme nähneet perustuslakiosopimuksen ja muita investointisopimuksia, mutta ovesta ulos heitetty järjestelyt uhkaavat aina palata ikkunan kautta. Kamppailua tulee jatkaa ja uudistaa.

Mitä ajattelet Attacin kehityksestä jatkossa?

Monet nuoret aktivoivat Attacin toimintaa, mikä ilahduttaa minua. Näyttävät toimet monikansallisia yrityksiä kuten BNP-pankkia, Applea ja Totalia vastaan ovat hyvin tehokkaita. Olen jo pitkään sanonut että pienelläkin joukolla voi saada paljon aikaan. Tärkeätä on myös saada hauskuutta poliittiseen aktivismiin, vaikka pelissä ovat hyvin vakavat haasteet. Ja haasteet ovat huomattavia! Ympäristö ja ilmasto on asetettava asialistan kärkeen sekä laitettava finanssitalous oikealle paikalleen, välineeksi talouden ja ihmisten tarpeiden palvelukseen. Attacin on hoidettava roolinsa tässä kamppailussa.

Haastattelijana 16.10.2023

FRÉDÉRIC LEMAIRE

Ranskasta suomentanut Lauri Jaakkola

Haluatko liittyä Attacin jäseneksi?
Tule kanssamme parantamaan maailmantaloutta!

Liity Attacin jäseneksi lähettämällä yhteystietosi osoitteeseen jasetnet@attac.fi. Jäsenmaksu on 30 €, vähävaraisilta 10 €.

FINNFUND – MINNE MENOSSA?

Kehitysmaiden yrityksiin sijoittavalla Finnfundilla on uusia haasteita entisten lisäksi

Valtionyhtiö Finnfund sijoittaa kehitysmaissa toimiviin yrityksiin. Varoja sijoitetaan uusiutuvaan energiaan, kestävään maa- ja metsätalouteen, rahoituslaitoksiin ja digitaalisiin ratkaisuihin. Noin puolet sijoituksista ja taloudellisista sitoumuksista sijaitsee Afrikassa.

Finnfund etsii sijoittamiselle sopivia yksityisiä hankkeita, ja oman pääoman lisäksi hankkeita rahoitetaan myös valtion, kansainvälisten rahoituslaitosten ja yksityisten sijoittajien toimesta. Vuosittain hankkeita rahoitetaan 250-300 miljoonan euron edestä.

Finnfundin toimintaa määrää Finnfundlaki. Lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön toiminnan tarkoituksena ei ole voiton tuottaminen. Tärkeämpää on sijoitusten vaikuttavuus kohdemaiden kehityksessä. Mahdolliset voittovarot käytetään tuleviin investointeihin.

ULKOMINISTERIÖSTÄ ELINKEINOMINISTERIÖN ALAISUUTEEN?

Tällä hetkellä valtiolla on meneillään selvitys siitä, jatkaako Finnfund ulkoministeriön kehityspoliittisella osastolla, vai siirtykö se teollisuus- ja elinkeinoministeriöön. TEM:in alai-

sina toimii tällä hetkellä pääomasijoitusyhtiöt Suomen Teollisuussijoitus Oy, Business Finland Venture Capital Oy ja Ilmastorahasto. Nämä ja muut valtion pääomasijoitusyhtiöt halutaan Peteri Orpon hallitusohjelmassa yhdistää yhdeksi isoksi kokonaisuudeksi.

Konsulttivoimin tehtävä selvitys valmistuneen vuoden 2024 keväällä, jolloin Finnfundin mahdollinen siirto tulee poliittiseen keskusteluun ja eduskunnan käsittelyyn. Siirto vaatisi myös Finnfund-lain muutosta, koska nyt laissa lukee että Finnfund toimii ulkoministeriön alaisena. Myös muut muutokset lakiin ovat mahdollisia.

TEM:illä ei ole kehityspoliittista osastoa. TEM:in sivuja katsomalla saa vaikutuksen että se toimii teollisesti hyvin kehittyneiden maiden kanssa. Miten se edistäisi köyhien maiden taloudellista kehitystä on epäselvää.

Finnfundin toimintaa on myös viime vuosina kehitetty vastuullisempaan suuntaan yhteistyössä kehitysyhteistyöjärjestöjen kanssa. Muut valtiolliset pääomasijoitusyhtiöt eivät ole olleet samanlaisen kansalaisjärjestöjen kiinnostuksen kohteena, eikä niillä ole Finnfundin tapaan kirjattuja linjauksia verovastuullisuudesta tai ihmisoikeuksista.

Toinen meneillään oleva selvitys käsittelee Finnpartnership-liikekumppanusohjelmaa. Ulkoministeriön Finnpartnership-valtionavustusten hallinnointia on ostopalvelusopimusten avulla annettu Finnfundin tehtäväksi. Ulkoministeriöllä on haasteita vastata yritysten muuttuviin rahoitustarpeisiin ja ongelmiin henkilöstön riittävyden kanssa. Sen takia Ulkoministe-

riössä mietitään missä määrin voidaan siirtää Finnpartnership-valtionavustusten hallinnointia Finnfundille.

Finnfundille ei voi siirtää kaikkia viranomaistoimintoja koska merkittävän julkisen vallan luovuttaminen olisi ristiriidassa perustuslain kanssa, mutta joitain viranomaisten aiemmin hoitamia funktioita se voisi suorittaa. Ulkoministeriön esiselvitystyön perusteella näitä voisivat olla rahoitusten alustavat selvitykset ja myöntöpäätökset, kun taas tukien keskeytys, lopetus, takaisinperintä ja tarkastus säilyisivät viranomaisilla.

HAASTEET KEHITYSMAIHIN SIOJITTAMISESSA

Finnfundilla on velvollisuus toimia omavaraisesti. Vaikka yhtiöllä ei lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan ole velvollisuutta tehdä voittoa, niin ulkoministeriön tekemän ja toimintaa ohjaavan omistajaohjausmuiston mukaan yhtiön tulee tehdä vähintään 2% voittoa vuosittain.

Finnfundin 2022 vuosikertomuksen mukaan yhtiön keskimääräinen tulos ajanjaksolla 2018-2022 oli tappiollinen. Koronavuodet 2020 ja 2021 tehtiin noin 20 miljoonaa tappiota vuotta kohden, ja normaaleina vuosina voitto oli 0,3 - 2,1 miljoonaa euroa vuodessa. Tappioiden jatkuminen tarkoittaa että valtion pitää pääomittaa Finnfundia tulevaisuudessa toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Finnfundin mukaan tappiot kirjataan ennakkoon, jolloin vältytään kirjanpitoikkai-

lulta. Yhtiön rahoittamissa hankkeissa kustannukset ovat vahvasti hankkeen alkuvaiheessa, kun taas mahdolliset tuotot tulevat vasta hankkeen oltua käynnissä jonkin aikaa. Sen vuoksi yhtiö suosii sellaista ennakoivaa kirjanpitoa, joka ei olisi mahdollista muille rahoituslaitoksille. Tulevia tilikaudia koskevia toteutuneita maksuja kutsutaan kirjanpidossa siirtosaamisiksi.

Myös valtionyhtiölle ominainen pitkäjänteinen sijoitusstrategia mahdollistaa että voittoa ei tarvitse tehdä joka vuosi.

Tekemällä suoria sijoituksia kehitysmaiden yrityksiin, Finnfund saa omistusosuuden näissä yrityksissä. Taseessa olevien yritysomistusten arvo on kasvanut vuosittain.

Suuri osa Finnfundin taseesta on myös lainoja joiden korkoja sen täytyy maksaa vuosittain. Vuosittain Finnfund maksaa noin 11 miljoonaa euroa korkoa ennen kuin se ryhtyy tekemään voittoa. Finnfundin mukaan muut pohjoismaiset kehitysyhteistyörahoittajat ovat paljon paremmin rahoitettuja eikä niillä ole vastaavaa velkataakkaa.

Finnfundin sisällä pyritään toki kannustamaan kannattaviin, vastuullisiin ja vaikuttaviin sijoituksiin. Sijoittaminen on kuitenkin haastavaa, ja vielä haastavampaa kun se tehdään köyhiin maihin ja samalla yritetään pitää vastuullisuudesta kiinni.

Finnfundilla on paljon hallinnollisia muutoksia tällä hallituskaudella. Miten ne vaikuttavat yhtiön toimintaan ja pystyykö se jatkamaan vastuullisuuskehitystään selkenee vuoden 2025 aikana kun mahdolliset muutokset astuvat voimaan.

OMAR EL-BEGAWY

Optimaalinen julkisen velan suhde BKT:sta on vaikea määrittellä, mutta siihen vaikuttaa kaksi tekijää: valtion tulot ja toisaalta velalla maksettujen julkisten resurssien käyttö. Mitä enemmän veroja lasketaan, sitä pienemmiksi valtion tulot käyvät ja velkasuhde kasvaa. Samoin käy kun valtion menoja karsitaan ja BKT vastaavasti laskee.

Uusliberalistinen, finanssipainotteinen talouspolitiikka pohjaa yleisesti velkaantumiseen ja siitä suurin osa on yksityisen sektorin velkaa. Tällaisen talouden suurimmat ongelmat aiheutuvatkin kotitalouksien velkaantumisesta sekä yritysten velkaantumisesta. Varsinkin yritykset ovat spekulatiivisten rahoitusmarkkinoiden armoilla sillä sijoittajat etsivät mahdollisimman suurta tuottoa mahdollisimman nopeasti. Suomessa yksityisen sektorin velkasuhde oli vuonna 2019 noin 220% BKT:sta. Verrokkimaissa (joissa julkinen velka on pieni) Ruotsissa ja Tanskassa se oli lähemmäs 300%.

Monet kansalaisjärjestöt, kuten Attac, ovat ehdottaneet vapautumista rahoitusmarkkinoiden ylivallasta. Ehdotuksiin kuuluu eurooppalaisen velkatribunaalin perustaminen. Sen tehtävänä olisi julkisten velkojen auditointi. Toinen ehdotus on julkisen velan kansallistaminen Japanin malliin. Nyt 2/3 EU-maiden julkisesta velasta on ulkomaista. EU:ssa tehokkain toimintamalli olisi seuraava: 1) EKP ostaa julkiset velat, 2) velkojen muuttaminen jatkuvakestoiseksi, ei lopullisesti maksettaviksi, 3) korkojen hyvitys takaisin valtioille.

JULKINEN VELKA – ONGELMA VAI EI?

Ristiriitaiset ja suorastaan virheelliset väitteet julkisesta velasta ratkaisevat vaaleja, teettävät kyseenalaisia talouspoliittisia ratkaisuja ja ovat osaltaan vaikuttamassa hyvinvointivaltion alasajoon.

Velkojen uudelleenjärjestely on onnistunut Argentiinalle 2005, Ecuadorille 2007 ja Islannille 2008. Tällainen on mahdollista useilla eri tavoilla: laina-ajan pidentäminen, korkojen maksun poistaminen tai joko velan osan tai koko velan peruuttaminen. Tällainen järjestely tulisi tietenkin tehdä kunkin maan etuja ajatellen toisin kuin tehtiin Kreikan kanssa 2012.

ONKO JULKINEN VELKA TAAKKA TULEVILLE SUKUPOLVILLE?

Tärkein perintö tuleville sukupolville on se infrastruktuuri ja elinympäristö, jonka aikaisemmat sukupolvet ovat saaneet aikaan. Lainanantajien, useimmissa tapauksissa keskuspankkien ja välillisesti kotitalouksien, saavat siirtyvät nekin arvokkaana perintönä eteenpäin. Se että lainanantajat useinkin ovat ulkomaisia voi aiheuttaa maksutaseongelman. Suomessa ulkomaisten

lainojen osuus on yli 50%, mutta Ruotsissa vain 20%. Todellista velkaa tuleville sukupolville ovat lainojen korkokulut, joten kannattaisi vähentää riippuvuutta rahoitusmarkkinoista.

MIKÄ ON TERVE VELKASUHDE?

EU:ssa määritelty maksimivelkasuhde 60% BKT:sta ei ole mitenkään perusteltu. Useimmat EU-maat ovat ylittäneet tuon rajan ilman mitään seuraamuksia. Silloin kun valtio hallitsee omaa velkaansa ja pääosa velasta on sen omalla valuutalla, se voi velkaantua vaikkapa Japanin tavoin. Japanin julkinen velkasuhde on vuosikymmeniä ollut noin 200% eikä se ole maalle mikään ongelma. Voisiko EU ottaa tästä mallia? Erään tutkimuksen mukaan Ranskan julkisen velka olisi 2011 ollut samalla tasolla kuin 30 vuotta aikaisemmin (alle 30% suhteessa BKT:sta), jos olisi käytetty korotonta keskus-

pankkirahoitusta. Vuonna 2011 tuo suhdeluku oli 86%.

ONKO VELANOTTO MERKKI HUONOSTA TALOUDENPIDOSTA?

Suurta velanottoa aiheutuu talouskriiseistä, jotka taas yleensä aiheutuvat huonosta markkinasäätelystä kuten vuoden 2008 finanssikriisi. Uusliberalismin aikana julkinen velka on kasvanut voimakkaasti ja se johtuu pitkälti siirtymisestä finanssimarkkinoiden käyttämiseen lainanotossa. Finanssimarkkinoilla korkokulut nousevat tai heittelevät riippumatta varsinaisesti valtion taloudesta.

TÄYTYKÖ VELKA MAKSAA POIS?

Useimmat valtiot jatkavat lainaamista maksamatta velkojaan koskaan pois. Tämä on sinällään keino ylläpitää julkista taloutta ja varautua mahdollisiin kriiseihin. Silloin kun velanoton avulla on saatu aikaan merkittävää taloudellisen toimeliaisuuden kasvua, valtion tulot nousevat ja menot voivat pienentyä (esim. työttömyyden hoitomenot) – tällöin velkakin pienenee.

LAURI JAAKKOLA

Käytetyt lähteet: Attac ja Fondation Copernic: "Quel est le sens du débat sur la dette publique" 6/2023, The Other Economy: "Dette et déficit publics" 2021